

Nederlandse koloniale architectuur in Azië

In het jaar 2005 is het zestig jaar geleden dat de Republiek Indonesië werd uitgeroepen en tevens wordt het 'Indisch Jaar' gevierd. Het leek de KNOB passend om opnieuw een studiedag 'Overzees Erfgoed' te organiseren en een nummer van het *Bulletin* daaraan te wijden. Dit gebeurde in samenwerking met ICOMOS en Blue Shield Nederland.

Bij de herdenking dat 400 jaar geleden de Verenigde Oost-Indische Compagnie werd opgericht schreef Indonesië-specialist Raben: "Waar tot voor vijftig jaar de koloniale roem de natie schraagde, is er in het postkoloniale Nederland geen eenduidig gebruik van deze geschiedenis meer mogelijk" (*Historisch Nieuwsblad* dec. 2002, 30). De VOC wordt vaak nog gezien als de organisatie die begon met de kolonisatie van het huidige Indonesië. Belangrijker is dat met de Indiëvaart en de daarop volgende wisselende vormen van dominantie, controle maar ook samenwerking met en zelfs onderschikking aan lokale machthebbers de Nederlanders als eersten een wereldwijd handelsnetwerk wisten op te zetten. Vele landen stichtten daarop ook hun Indische Compagnieën. Pas in de negentiende eeuw werd dit systeem vervangen door een imperialisme van de grote Europese Staten en de Verenigde Staten. De toen afwisselend met grof geweld, puur winstbejag maar ook goede bedoelingen gestichte dominantie van het westen is tot vandaag voelbaar in de relatie tussen volkeren en zelfs tussen individuele mensen. Ontkennen van die geschiedenis is geen optie. Het lijkt eerder belangrijk dat de voormalige kolonistoren verantwoordelijkheid nemen voor de instandhouding van hun erfgoed overzee, zodat ieder zijn geschiedenis kan blijven hechten aan 'lieux des mémoires'.

Dat dit lang niet altijd het geval is blijkt uit het artikel van Schiebroek en Peters die vanuit een sterke persoonlijke betrokkenheid spreken over het in ere herstellen van een oude VOC begraafplaats in Pulicat, India. Wie VOC zegt roept altijd herinneringen aan de zeventiende eeuw op, maar niet alleen in Nederland blijkt de achttiende eeuw minstens zo boeiend te zijn. Passchier toont dat aan bij zijn verhaal over de mede door hem herstelde buitenplaats van De Klerk. Dit is het laatste overgebleven voorbeeld van een schakel tussen het oude Batavia en latere Weltevreden. De trek naar buiten van de welgestelden krijgt een belangrijk ijkpunt in het Gouvernements Hôtel te Weltevreden. Van Reenen laat zien hoe Daendels in zijn paleis en in zijn gouverneurschap een modernere vorm van bestuur dan tijdens het bewind van de VOC probeerde door te voeren. Hij moest zijn ambities temperen maar het was overduidelijk dat hij een 'internationale westerse stijl' als teken van aanwezigheid wilde gebruiken.

Pas in de twintigste eeuw zien we opnieuw een 'internationale westerse moderne stijl' gebouwd door professionele architecten in Indonesië tot ontwikkeling komen. Een goed voorbeeld daarvan is het door Van Roosmalen besproken en in 1914 geopende Kunstkringgebouw ontworpen door P.A.J. Moojen. Zij ziet in stijl en materiaalgebruik een duidelijke

invloed van Berlage. Iets later ontwikkelt zich een eigen moderne indo-europese stijl. Charles Prosper Wolff Schoemaker speelt daarin een belangrijke rol, zoals Van Dulleman aantoonde. Na de onafhankelijkheid bleek de 'indo-europese stijl' te zeer samen te hangen met herinneringen aan het kolonialisme om een vervolg te krijgen. Vanaf de opkomst van het postmodernisme worden vraagtekens gezet achter het uitsluitend voor het heden bouwen. In heel de wereld, maar zeker in Azië, neemt de belangstelling voor geschiedenis en de eigen regio sterk toe. De redactie hoopt met dit nummer, dat alleen samenvattingen in het Engels bevat, toch een bijdrage daaraan te kunnen geven.

Dutch Colonial Architecture in Asia

In the year 2005 it is sixty years ago that the Republic of Indonesia was proclaimed and it is also the year of 'the former Dutch East Indies'. That is the reason why the Royal Dutch Antiquarian Society (KNOB) thought it appropriate to organize another conference about 'Dutch Heritage overseas' and devote an issue of its magazine to the same theme. This happened in cooperation with ICOMOS and Blue Shield Netherlands.

As until fifty years ago the colonial glory supported the nation's self esteem, there is no unequivocal use for this history in the postcolonial Netherlands, said Raben, specialist on Indonesia in 2002, when the Dutch celebrated the founding of the Dutch East Indian Company (VOC) in 1602. The VOC is associated with the colonization of contemporary Indonesia. It is more correct and important that the trade with the East Indies started the establishment of a global commercial network by using a range of forms of dominance and control but also seeking cooperation with and even accepting subordination by local rulers. Many countries followed the Dutch example by establishing their own East Indian Companies. It is only during the 19th century that this system was gradually replaced by the imperialism of the European States and the United States. The dominance of the West created by means of severe violence, pure pursuit of profit as well as good intentions is still to be felt in the relations among peoples and even individuals. Denying history is no option. It would be brave if the former colonizing powers took responsibility for their heritage overseas, so that everyone will be able to attach his history to 'lieux des mémoires'.

Ever since postmodernism building solely for the demand of the day is being questioned. In the whole world, and definitely in Asia, interest in history and one's own region is growing. With this issue the editors hope to make a humble contribution to this process, although it was only possible to provide English summaries of the articles for this occasion.

The editorial staff, Rob Dettingmeijer